

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΟΜΑΔΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
29/03/2026
ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A.1.** 1. Σωστό «...πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν συνεστηκυῖαν»
2. Λάθος «...ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας.»
3. Σωστό «...γίνομένη μὲν τοῦ ζῆν ἔνεκεν, οὔσα δὲ τοῦ εὔ ζῆν.»
4. Λάθος «...λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων.»
5. Λάθος «...ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερὸν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον.»

B.1. Στο φιλοσοφικό σύστημα του Αριστοτέλη, η έννοια του «τέλους» (του σκοπού) δεν αποτελεί απλώς μια καταληκτική στιγμή, αλλά βασικό εργαλείο ερμηνείας για την κατανόηση της ανθρώπινης φύσης και της πολιτικής οργάνωσης. Μέσα από τα αποσπάσματα των Πολιτικών, ο φιλόσοφος θεμελιώνει την τελεολογική του κοσμοθεωρία, υποστηρίζοντας ότι κάθε ἔμβιο ον και κάθε κοινωνικός σχηματισμός τείνει νομοτελειακά προς την εκπλήρωση μιας εγγενούς σκοπιμότητας.

Η ανάλυση ξεκινά με το θεμελιώδες αξίωμα ότι κάθε κοινωνία συγκροτείται «ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν» (για χάρη κάποιου αγαθού). Ο Αριστοτέλης παρατηρεῖ την ανθρώπινη συμπεριφορά και διαπιστώνει μια καθολική αρχή: ὅλοι οι ἄνθρωποι, σε κάθε τους ἐνέργεια, ἐνεργοῦν με γνώμονα αὐτὸ που θεωροῦν καλὸ («τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες»). Ἐδῶ ο σκοπὸς λειτουργεῖ ὡς ἡ «τελική αιτία»· εἶναι τὸ κίνητρο που ωθεῖ τους ἄνθρωπους να συνδεθῶν μεταξύ τους. Ἐφόσον, λοιπόν, οἱ μικρότερες κοινότητες (οικογένεια, χωριό) στοχεύουν σε μερικά ἀγαθὰ, ἡ «πολιτική κοινωνία» (ἡ πόλη-κράτος), ὄντας ἡ ἀνώτερη και περιεκτικότερη ὅλων, στοχεύει στο «κυριώτατο» και ὑψίστο ἀγαθὸ.

Ἡ ἐξέλιξη των κοινωνικῶν μορφῶν (οικία → κώμη → πόλις) ἀκολουθεῖ μια οργανική, τελεολογική πορεία προς τὴν τελειότητα. Ἡ πόλη ορίζεται ὡς «κοινωνία τέλειος», διότι εἶναι ἡ μόνη που ἐπιτυγχάνει τὸ «πέρας τῆς αὐταρκείας». Ο Αριστοτέλης εἰσάγει μια κρίσιμη διάκριση ἀνάμεσα στην ιστορική αφετηρία και τὸν οντολογικὸ προορισμὸ τῆς πόλης: ἐνῶ ἡ γένεσή της οφείλεται στην ἀνάγκη για ἐπιβίωση και κάλυψη των βιολογικῶν ἀναγκῶν («γίνομένη μὲν τοῦ ζῆν ἔνεκεν»), ὁ πραγματικὸς λόγος ὑπαρξῆς της, τὸ «τέλος» της, εἶναι ἡ κατάκτηση τῆς ἠθικῆς και πνευματικῆς ολοκλήρωσης («οὔσα δὲ τοῦ εὔ ζῆν»). Ἡ πόλη, λοιπόν, δεν εἶναι ἕνας ἀπλὸς

συμβατικός μηχανισμός ασφάλειας, αλλά ο φυσικός χώρος όπου ο άνθρωπος μπορεί να πραγματώσει την ευδαιμονία.

Αυτή η σύνδεση σκοπού και φύσης συμπυκνώνεται στη φράση «ή δε φύσις τέλος ἐστίν». Για τον Σταγειρίτη φιλόσοφο, η «φύση» ενός όντος δεν είναι η πρωταρχική, ατελής του κατάσταση, αλλά η μορφή που αποκτά όταν ολοκληρωθεί η ανάπτυξή του. Συνεπώς, η πόλη υπάρχει «φύσει», επειδή αποτελεί το «τέλος» (την ολοκλήρωση) των πρώτων κοινωνιών.

Η τελεολογική αυτή αντίληψη επεκτείνεται και στην ανθρωπολογία, συνδέοντας τον σκοπό με τη βιολογική συγκρότηση. Η φύση, προίκισε τον άνθρωπο με τον «λόγο», διαφοροποιώντας τον ριζικά από τα υπόλοιπα ζώα. Ενώ η «φωνή» εξυπηρετεί τον περιορισμένο σκοπό της έκφρασης του πόνου ή της ηδονής, ο «λόγος» (έναρθη ομιλία και λογική) δόθηκε με συγκεκριμένη στόχευση: να καταστήσει σαφές το ωφέλιμο και το βλαβερό, και κατ' επέκταση το δίκαιο και το άδικο («ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον»).

Η ικανότητα αυτή δεν είναι απλώς ένα εργαλείο, αλλά ο σκοπός της ανθρώπινης ύπαρξης. Η κοινή αντίληψη και επικοινωνία αυτών των ηθικών αξιών είναι που δημιουργεί την οικία και την πόλη. Ο άνθρωπος, λοιπόν, είναι «πολιτικό ζώο» κατ' εξοχήν, διότι ο φυσικός του προορισμός μπορεί να εκπληρωθεί μόνο μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής κοινωνίας. Χωρίς την πόλη, ο άνθρωπος παραμένει «ατελής», καθώς στερείται το περιβάλλον όπου ο λόγος του μπορεί να μετουσιωθεί σε δικαιοσύνη και αρετή.

B.2. Η σύγκριση των δύο κειμένων αναδεικνύει την έννοια της «πόλεως» ως την τελειότερη και πληρέστερη μορφή κοινωνικής οργάνωσης στον αρχαίο ελληνικό κόσμο. Μέσα από τη φιλοσοφική προσέγγιση του Αριστοτέλη και την ιστορική-θεσμική καταγραφή του Θουκυδίδη, συντίθεται το πορτρέτο μιας κοινότητας που υπερβαίνει την απλή συνύπαρξη και στοχεύει στην ελευθερία και την ολοκλήρωση του ανθρώπου.

Στο έργο του «Πολιτικά», ο Αριστοτέλης ορίζει την πόλη ως την «κυριωτάτη» όλων των κοινωνιών. Για τον φιλόσοφο, η πόλη δεν είναι ένα τυχαίο τεχνητό κατασκεύασμα, αλλά μια οντότητα που υπάρχει «φύσει», αποτελώντας την εξέλιξη και τον τελικό σκοπό («τέλος») των πρώτων κοινωνιών, όπως η οικογένεια και η κώμη. Ενώ οι μικρότερες αυτές κοινότητες δημιουργούνται για την εξασφάλιση των αναγκών προς το ζην («τοῦ ζῆν»), η πόλη συγκροτείται για την επίτευξη του «εὖ ζῆν», δηλαδή της ηθικής και ποιοτικής ζωής. Το ειδοποιό χαρακτηριστικό της αριστοτελικής πόλης είναι η **αὐτάρκεια**. Μια πόλη θεωρείται «τέλειος» (ολοκληρωμένη) μόνο όταν φτάνει στο σημείο να μην εξαρτάται από κανέναν εξωτερικό παράγοντα για την επιβίωση και την ευδαιμονία των μελών της. Η αυτάρκεια αυτή δεν είναι μόνο οικονομική, αλλά κυρίως ηθική και πολιτική, καθώς επιτρέπει στον άνθρωπο να πραγματώσει τη φύση του ως «πολιτικόν ζῶον».

Από την άλλη πλευρά, το απόσπασμα του **Θουκυδίδη**, που αναφέρεται στους όρους της Νικειῖου Ειρήνης για τους Δελφούς, μεταφέρει τη θεωρητική «αὐτάρκεια» του Αριστοτέλη στο

πεδίο της πολιτικής και νομικής πραγματικότητας. Εδώ, η έννοια της πόλης ταυτίζεται με την **αυτονομία**, την **αυτοδικία** και την **αυτοτέλεια**. Οι κάτοικοι των Δελφών περιγράφονται ως κυρίαρχοι, καθώς διαθέτουν τη δική τους ανεξάρτητη διοίκηση, δικάζουν τις προσωπικές και κτηματικές τους διαφορές στα δικά τους δικαστήρια και φορολογούνται αποκλειστικά από την εγχώρια αρχή. Η αναφορά στα πατροπαράδοτα έθιμα υπογραμμίζει ότι η ταυτότητα της πόλης συνδέεται άρρηκτα με τη διαφύλαξη των δικών της νόμων και παραδόσεων. Αυτή η θεσμική θωράκιση αποτελεί την έμπρακτη έκφραση της αριστοτελικής αυτάρκειας: μια πόλη είναι ελεύθερη μόνο όταν έχει τη δύναμη να αυτοκαθορίζεται.

Συμπερασματικά, ενώ ο Αριστοτέλης εστιάζει στην **ηθική διάσταση** της πόλης ως φορέα του ύψιστου αγαθού, ο Θουκυδίδης επικεντρώνεται στη **θεσμική υπόσταση** και την πολιτική κυριαρχία της. Κοινός τόπος και των δύο είναι η πεποίθηση ότι η «πόλις» αποτελεί έναν αυτοτελή οργανισμό, όπου η αυτοδιοίκηση, η οικονομική ανεξαρτησία και η απονομή δικαιοσύνης βάσει των δικών της νόμων αποτελούν τα απαραίτητα θεμέλια για την ανθρώπινη ελευθερία. Η πόλη, λοιπόν, δεν είναι απλώς ένας τόπος κατοικίας, αλλά το πλαίσιο μέσα στο οποίο ο άνθρωπος κατακτά την ολοκλήρωσή του.

B.3. 1. συνεστηκυϊαν: στάση, σταθερός

2. περιέχουσα: έξη, υπεροχή

3. πέρας: απέραντος, πέρασμα

4. μάτην: μάταια, ματαιοδοξία

5. ελήλυθε: ερχομός, ελεύθερος

B4. 1. Σ

2. Σ

3. Λ

4. Λ

5. Λ

Τις απαντήσεις επιμελήθηκε ο καθηγητής:

Κωνσταντίνος Σκουμπόπουλος

Φροντιστήρια
ΣΥΣΤΗΜΑ

ΕΥΟΣΜΟΣ Μ. Αλεξάνδρου 45 2310 770450

ΣΥΣΤΗΜΑ